

انتظار موعود در آیین یهود

پدیدآورنده (ها): کریمی نیا، محمد مهدی

میان رشته ای :: نشریه رواق اندیشه :: اسفند ۱۳۸۲ - شماره ۲۷

صفحات: از ۶۳ تا ۷۴

آدرس ثابت: <https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/27945>

تاریخ دانلود: ۱۴۰۲/۱۰/۱۰

مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) جهت ارائه مجلات عرضه شده در پایگاه، مجوز لازم را از صاحبان مجلات، دریافت نموده است، بر این اساس همه حقوق مادی برآمده از ورود اطلاعات مقالات، مجلات و تألیفات موجود در پایگاه، متعلق به "مرکز نور" می باشد. بنابر این، هرگونه نشر و عرضه مقالات در قالب نوشتار و تصویر به صورت کاغذی و مانند آن، یا به صورت دیجیتالی که حاصل و بر گرفته از این پایگاه باشد، نیازمند کسب مجوز لازم، از صاحبان مجلات و مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) می باشد و تخلف از آن موجب پیگرد قانونی است. به منظور کسب اطلاعات بیشتر به صفحه [قوانین و مقررات](#) استفاده از پایگاه مجلات تخصصی نور مراجعه فرمائید.

مقالات مرتبط

- منجی جهان و عصر ظهور از دیدگاه آیین یهود
- کارکردهای موعود باوری در آیین یهود
- موعودگرایی در قرآن و عهدین
- مدیریت جهادی، چالشها و الزامات
- ورود
- آرمان شهر در اندیشه یهود
- انتظار ظهور منجی آخرالزمان در ادیان الهی (زرتشت، یهود، مسیحیت)
- هنرهای تصویری: نمادهای قدسی و تجلی ادیان در فیلم های پایان هزاره
- بررسی تطبیقی آموزه گناه نخستین از نظر اسلام و مسیحیت با تکیه بر آرای علامه طباطبایی و آگوستین
- تأملی در جامعه شناسی بدن
- مروری بر مساله حجاب در ادیان و اسلام
- نمود انسان شناسی فلسفی ابن سینا در رساله های تمثیلی - عرفانی او (رساله الطیر، رساله سلامان و ابسال، رساله حی بن یقظان)

عناوین مشابه

- کارکردهای موعود باوری در آیین یهود
- داغ لعنت انتظار مسیحا در آیین یهود
- اخلاق در آیین یهود
- فردای موعود در انتظار افتتاح تاریخی متعالی، انفسی و آسمانی‌تر
- انتظار ظهور منجی آخرالزمان در ادیان الهی (زرتشت، یهود، مسیحیت)
- پایگاه های اسلامی: پژوهش اینترنتی در آیین یهود
- ریشه های تاریخی و آثار تربیتی اعتماد به برگزیدگی در آیین یهود
- ادله اثبات دعوی کیفی در آیین یهود
- ریشه های تاریخی و آثار تربیتی اعتقاد به برگزیدگی در آیین یهود (۲)
- غیبت منتظر یا غیبت موعود (نگاهی به شخصیت پردازی منتظر در شعر انتظار معاصر)

انتظار موعود در آیین یهود

محمد مهدی کریمی نیا*

چکیده:

آرزوی ظهور یک مصلح، در همه مذاهب، امری مشترک و از اصول مسلم اعتقادی ادیان به شمار می‌رود. انتظار موعود، نه تنها در ادیان زرتشتی، یهودی، مسیحی و اسلام وجود دارد، بلکه در کتب یونان قدیم، افسانه‌های میترا، کتب قدیم چینیان، عقاید هندیان و در بین اهالی اسکاندیناوی و حتی در مصریان قدیم و بومیان وحشی مکزیک و نظایر آنها نیز می‌توان یافت. علایم و مشخصاتی که در سایر ادیان برای آن نجات‌دهنده بزرگ ذکر شده، در مورد مهدی (عج)، موعود اسلام نیز قابل انطباق است. در این مقاله، با توجه به مهمترین کتاب یهود، یعنی تورات، انتظار موعود را بررسی می‌کنیم.

رواق اندیشه ۲۷

۲۳

انتظار موعود در آیین
یهود

مقدمه

انتظار موعود، موضوعی است که در همه مذاهب بزرگ جهان و از جمله دین یهود، از اهمیت خاصی برخوردار است. آرزوی ظهور یک مصلح بزرگ جهانی، در همه مذاهب مشترک بوده و از اصول مسلم اعتقادی این ادیان به شمار می‌رود.

این امر، علاوه بر این که از تعالیم دینی کتب آسمانی، مانند تورات، انجیل و قرآن کریم به حساب می‌آید، از اموری است که به سرنوشت بشریت و تکامل انسان هم ارتباط دارد. به عبارت دیگر، وقتی انسان ناامید می‌شود و می‌بیند که با وجود این همه ترقی و پیشرفتهای فکری و علمی، روز به روز به فساد و تباهی بیشتری کشیده می‌شود و اختراعات و اکتشافات حیرت‌آور، نتوانسته انسان را از سردرگمی نجات دهد، بنا به فطرت ذاتی خود، متوجه درگاه خداوند بزرگ می‌شود و از او برای رفع ظلم، ستم و بحرانهای روحی و معنوی کمک می‌جوید.

*- مدرس دانشگاه، کارشناس ارشد حقوق بین الملل، محقق و نویسنده.

از این رو، در همه قرون و اعصار، آرزوی موعود جهانی، در دل‌های خدایپرستان وجود داشته است و این آرزو، تنها در میان پیروان مذهب‌های بزرگ مانند زرتشتی، یهودی، مسیحی و مسلمان سابقه ندارد، بلکه آثار آن را در افسانه‌های یونانی، افسانه‌های میترا در ایران، کتب قدیم چینیان، عقاید هندیان و در بین اهالی اسکانندیناوی و حتی در میان مصریان قدیم و بومیان وحشی مکزیکی و نظایر آنها نیز می‌توان یافت.^۱

با مطالعه کتاب‌های آسمانی و تاریخ ادیان، به خوبی روشن می‌شود که عقیده به موعود و مصلح کل، اختصاص به شیعه یا اسلام ندارد، بلکه تمام ادیان و مذاهب آسمانی در این عقیده مشترکند. پیروان همه ادیان معتقدند که در یک عصر تاریک و بحرانی که جهان را فساد، بیدادگری و بی‌دینی فرا گرفته، نجات دهنده‌ای بزرگ طلوع می‌کند و به واسطه نیروی فوق العاده غیبی، اوضاع آشفته جهان را اصلاح می‌کند و خدایپرستی را بر بی‌دینی و مادی‌گری غلبه می‌دهد.

البته هر ملتی او را با لقبی مخصوص می‌شناسد؛ زرتشتیان او را به نام سوشیانس؛ یعنی نجات دهنده جهان، عیسویان به نام مسیح موعود، یهودیان به نام سرور میکائیلی و مسلمانان به نام مهدی موعود می‌شناسند.

هر ملتی نیز آن موعود نجات بخش را از خودش می‌داند؛ مثلاً زرتشتیان او را ایرانی و از پیروان زرتشت می‌دانند، عیسویان او را هم کیش خودشان می‌شمرند، یهودیان او را بنی اسرائیلی و از پیروان موسی می‌شمرند و مسلمانان او را از دودمان بنی هاشم و فرزند پیامبر ﷺ می‌شمارند، که البته اسلام، به‌طور کامل و مشخص، این شخصیت جهانی و موعود کل را معرفی نموده اما در سایر ادیان چنین نیست.

نکته قابل توجه این که علائم و مشخصاتی که در سایر ادیان برای آن نجات دهنده بزرگ ذکر شده، در مورد مهدی، موعود اسلام؛ یعنی فرزند بلا فصل امام حسن عسکری علیه السلام نیز قابل انطباق است؛ زیرا می‌توان او را از نژاد ایرانی شمرد، چرا که مادر حضرت سجاد علیه السلام که جد امام زمان علیه السلام است، یک شاهزاده خانم ایرانی به نام شهربانو، دختر یزدگرد، پادشاه ساسانی بود. همچنین می‌توان او را از دودمان بنی اسرائیل شمرد؛ زیرا بنی هاشم و بنی اسرائیل، هر دو از نسل ابراهیم خلیلند؛ بنی هاشم از نسل اسماعیل و بنی اسرائیل از نسل اسحاق اند. با عیسویان نیز نسبت دارد؛ زیرا مادر حضرت صاحب الامر (عج) یک شاهزاده خانم رومی به نام نرجس بوده که به صورت شگفت‌انگیزی خود را به امام حسن عسکری علیه السلام می‌رساند.^۲

۱-ر.ک: علی دوانی، مهدی موعود (ترجمه جلد ۱۳ بحار الانوار)، ص ۱۷۸.

۲-ر.ک: حبیب‌الله طاهری، سیمای آفتاب، مشهور، قم، ۱۳۷۸، صص ۱۲۶-۱۲۵.

عشق به صلح و عدالت، در درون هر کسی وجود دارد. همه از صلح و عدالت لذت می‌برند و با تمام وجود، خواهان جهانی سرشار از صلح و عدالتند و بر همین اساس، همه اقوام و ملل، منتظر مصلح کلند.

بررسی دیدگاه ادیان آسمانی و بلکه همه مذاهب در مورد موعود و مصلح جهانی، بسیار قابل توجه است ولی مسلمانان کمتر به این مهم توجه کرده‌اند. وقتی بشریت به این مهم توجه پیدا نماید که عقیده به ظهور یک نجات دهنده فوق العاده جهانی، یک عقیده مشترک دینی است که از مصدر وحی سرچشمه گرفته و همه پیامبران بدان بشارت داده و همه ملل در انتظار او هستند، در این صورت، مسلمانان بویژه شیعیان، به خیالبافی، عقاید خرافی و نظایر آن متهم نمی‌گردند.

در این گفتار، دیدگاه دین یهود - و نه همه ادیان آسمانی - درباره انتظار موعود و مصلح کل، مورد توجه قرار می‌گیرد که مهمترین منبع، همان تورات و تلمود، شرح و تفسیر قوانین یهود، خواهد بود. ناگفته نماند که ما در صدد اثبات مهدی موعود با استدلال به بشارتهای کتب قدیم نیستیم و اصولاً به آنها احتیاج نداریم، بلکه با مطالعه دیدگاه یهود - و البته ادیان آسمانی دیگر - در این زمینه، روشن می‌شود که عقیده به انتظار موعود و نجات دهنده فوق العاده جهانی، یک عقیده مشترک دینی است.

البته همان طور که بیان شد، مهمترین منبع مورد استناد در این مقاله، تورات و تلمود است؛ چه این که هدف ما بیان مسأله انتظار موعود از دیدگاه یهود است. با این حال، از استفاده از کتب دیگر غفلت نورزیده‌ایم.

یهود: هنوز انتظار

شور و التهاب انتظار موعود آخرالزمان، در تاریخ پر فراز و نشیب یهودیت و مسیحیت موج می‌زند. یهودیان، در سراسر تاریخ محنت بار خود، هر گونه خواری و شکنجه را به این امید بر خود هموار کرده‌اند که روزی مسیحا بیاید و آنان را از گرداب ذلت، درد و رنج رها کند، فرمانروای جهان گرداند.

در عصر ما نیز که یهودیان صهیونیست، خود بر پای خاسته و با اشغال فلسطین، در صدد برآمده‌اند حقارت همیشگی قوم یهود را برافکنند، چیزی از تب و تاب انتظار موعود کاسته نشده است. درست است که اقلیتی ناچیز از یهودیان، بر اثر دلبستگی شدید به امیدهای قدیم، تشکیل دولت صهیونیستی را مخالف آرمان مسیحایی شمرده و پیوسته با آن مخالفت کرده‌اند، ولی سواد اعظم یهودیت، آن را از جان و دل پذیرفته و آن را رهگشای عصر مسیحا دانسته‌اند.

هم اکنون صهیونیست‌های اشغالگر فلسطین، علاوه بر دعا‌های مسیحایی مرسوم، در پایان

مراسم سالگرد بنیانگذاری رژیم اسرائیل غاصب (پنجم ماه ایّار عبری)، پس از دمیدن در شیپور عبادت، اینگونه دعا می‌کنند:

«ارادهٔ خداوند، خدای ما چنین باد که به لطف او شاهد سپیده دم آزادی باشیم و نفع صور مسیحا، گوش ما را نوازش دهد.»^۱

در سراسر تاریخ بنی اسرائیل، کسانی به عنوان موعود یهود برخاستند و با گرد آوردن برخی افراد ساده لوح، بر مشکلات آنان افزودند. اما در این میان، حضرت عیسی، مسیح بن مریم علیه السلام ظهور کرد و با داشتن شخصیتی بس والا و روحی الهی، دین بسیار بزرگی را بنیاد نهاد و گروه بی‌شماری را به ملکوت آسمان رهنمون شد.

مسیحیت نیز، بر اساس اندیشهٔ انتظار پدید آمد و پس از رفتن حضرت عیسی مسیح علیه السلام پیوسته مسیحیان در سوز و گداز و شوق بازگشت دوبارهٔ وی، روزگار گذرانده‌اند. شوق و هیجان امید به ظهور آن حضرت، هنگام نزدیک شدن سال ۱۰۰۰ میلادی میان مسیحیان اوج گرفت. اکنون نیز در آستانهٔ هزارهٔ سوم میلادی، چنین وضعی در جوامع مسیحی مشاهده می‌شود. نشانه‌های ظهور نزد یهود

یهود در کتابهای خودشان علائم و نشانه‌هایی را برای مصلحی که در انتظارش هستند، ذکر کرده‌اند که در این جا به چند نمونهٔ آن اشاره می‌کنیم:

- ۱- همهٔ سبط‌های ده‌گانه اجتماع کنند و در مقابل حکومت واحد از بیت داوود، خاضع می‌باشند.
- ۲- یاجوج و ماجوج شکست می‌خورند.
- ۳- کوه زیتون شکاف بر می‌دارد.
- ۴- وادی مصر خشک می‌شود.
- ۵- آبهای گوارا در اورشلیم و از بیت‌المقدس بیرون می‌آید.
- ۶- ده نفر مرد از قومیت‌های مختلف دنیا به لباس یک یهودی می‌چسبند و از او التماس می‌کنند که با او باشند؛ زیرا اینان شنیده‌اند که خدا با یهود است.
- ۷- شرورهای زمین نابود شوند؛ اینان نظرشان این است که مسیح علیه السلام نمی‌آید، مگر بعد از آن که بر دین بنی اسرائیل خروج کرده‌اند، از بین رفته باشند. به همین جهت، بر هر یهودی واجب است تا حد امکان کوشش کند که با سایر امتهای اشتراک نداشته باشند تا تمام قدرت و حکومت، فقط در اختیار

۱- جولوس کریستون، انتظار مسیحا در آیین یهود، ترجمه حسین توفیقی، مرکز مطالعات و تحقیقات ادیان و مذاهب، قم، ۱۳۷۷، ص ۱۳.

یهود بماند. و قبل از آن که یهود به طور نهایی بر بقیه امتها حاکم شود، باید جنگ به پا شود و ثلث دنیا نابود گردد و یهود، هفت سال پی در پی بماند و سلاحهایی را که بعد از پیروزی به دست آورده‌اند، بسوزانند. در چنین روزی است که یهود به بالاترین مرحله ثروت و سرمایه‌داری رسیده و همه اموال دنیا را مالک شده است و بزودی گنجهای ایوان، خانه‌های بزرگی را بر می‌کند که برای حمل کلیدهای این خانه‌ها سیصد الاغ لازم است و این زمانی است که مردم دسته دسته به یهود داخل می‌شوند و همگان از آن استقبال می‌کنند. غیر از مسیحی‌ها که هلاک می‌شوند؛ زیرا آنان از نسل شیطانند.^۱

در تعالیم تلمود راجع به نشانه‌های ظهور مصلح یهود، چنین آمده است:

«بر هر یهودی واجب است که کوشش کند تا حکومت دنیا را به دست بگیرد و بقیه امم، با کمال خواری و ذلت قرار بگیرند و قبل از سلطه نهایی، باید جنگی به پا شود و دو ثلث عالم از بین برود و یهود، هفت سال باقی می‌ماند و سلاحهایی را که به دست آورده‌اند، می‌سوزاند و در این هنگام، دندانهای دشمنان بنی اسرائیل به اندازه ۲۲ ذراع شده و از دهنها بیرون آمده است!

زندگی یهود در این دوره، در جنگ با سایر امم است و بزودی مسیح حقیقی می‌آید و شخص منتظر، به پیروزی می‌رسد و امت یهود، به اوج سرمایه‌داری و ثروت می‌رسد؛ چون که مالک تمام املاک دنیا می‌شود؛ به طوری که برای حمل کلیدهای گنجهای آنان، حداقل سیصد الاغ لازم است.»^۲

با توجه به مطالب یاد شده، روشن می‌شود که اصل ظهور منجی جهان در نزد پیروان دین یهود، ثابت و مسلم است. در عین حال، بغض و کینه آنان نسبت به همه ادیان و مخصوصاً مسیحیت قابل انکار نیست. از آرزوهای یهود آن است که از طریق ظهور موعود منتظر، بر همه بشریت مسلط شوند و همه ملل و اقوام دنیا، تسلیم یهود و تحت استعمار آنان باشند. توجه به این نکته ضروری است که مسأله منجی جهانی، صبغه یهودیت یا نژاد یهودی ندارد.

جنگهای مذهبی و نشانه‌های ظهور

در آغاز قرن هفدهم، نشانه‌های بیشتری برای نزدیک بودن قطعی عصر مسیحایی مشاهده شد. چندین جنگ مصیبت بار و شرم آور، میان کاتولیکها و پروتستانها در اروپا در گرفت که به نظر می‌رسید آنها دوران مصیبت بار قبل از عصر مسیحا را محقق می‌کنند و جنگهای سی ساله، (۱۶۱۸-۱۶۴۸) اوج آنها بود. در آغاز، جنگی میان شهریان کاتولیک و پروتستان آلمان رخ داد و بتدریج، تمام قدرتهای اروپا را درگیر کرد و سرانجام، آشوب و در هم ریختگی در همه ممالک، بالا گرفت.

۱- البرهان، ج ۱، ص ۲۸ و قصه الדיانات، ص ۳۷۶. به نقل از باقر شریف قرشی، زندگانی خاتم الاوصیاء امام مهدی (عج)، ترجمه ابوالفضل اسلامی، فقاقت، قم، ۱۳۷۶، صص ۲۴۲-۲۴۱.

۲- اسرائیل و تلمود، ص ۶۰ به نقل از: باقر شریف قرشی، پیشین، ص ۲۴۳.

گرچه در این دوران خونین، یهودیان آزار ویژه‌ای ندیدند و شاید برخی از مسیحیان به آنان توجه بیشتری کردند، ولی بسیاری از جوامع یهودی ویران شدند و بر اثر آشفته‌گی عمومی حاکم بر اروپا، برخی زیانهای مادی برای آنان به بار آمد.

آزادی یهود و تقویت آرمان ظهور

در تاریخ یهود، همیشه وجود آشوبها و جنگهای بزرگ، اندیشهٔ انتظار موعود را تقویت نکرده است، بلکه در مواردی که با یهودیان خوش رفتاری شده و پستهای مهم را اشغال کرده‌اند، این آرمان تقویت شده است. جولیس کرینستون در این باره می‌گوید:

«یک امر شگفت‌آور این که همین آزادی و خوش رفتاری با یهودیان در بسیاری از کشورها و نیل آنان به مقامهای بلندی در شوراها، شهر و امور مالی و اقتصادی جهان از دیدگاه طبقهٔ دیگری از یهودیان، نشانهٔ نزدیک شدن عصر مسیحایی (عصر ظهور) تلقی شد. یهودیان ستم‌دیدهٔ اروپای شرقی، طبعاً برای رهایی سریع اشتیاق داشتند و دعا می‌کردند. پیر و جوان، افسانه‌های مسیحا و شگفتی و شکوه آمدنش را می‌گفتند. به دست آوردن حق شهروندی و امتیازات سیاسی، در نظر آنان به اندازهٔ بازگشت کامل دولت قدیم تحت رهبری مسیحای آرمانی که «مسح شده» خداست، اهمیت نداشت. رنجهای تبعید، عرصه را بر ایشان تنگ کرده بود و برای رهایی خود از آن وضعیت نکبت‌بار، جز از طریق حوادث فوق طبیعی، چشم‌اندازی نداشتند. هنگامی که اخبار درخشیدن بزرگان و سیاستمداران یهود به این جوامع رسید (و غالباً به شکل مبالغه‌آمیزی نقل می‌شد که قدرتهای حاکم در اروپا به برادران ایشان علاقه نشان می‌دهند)، مفاهیم بی روح یک مسیحا و یک عصر مسیحایی، شکل دقیقتری بر خود می‌گرفت. اندیشهٔ رهایی از تنگنای موجود به وسیلهٔ جریان طبیعی به طور ناخودآگاه با امید مبهم دوران مسیحایی در هم می‌آمیخت.

آزادی یهودیان در کشورهای اروپای غربی، مقدار معینی از خود آگاهی و غرور ملی را در دل‌های یهودیان مشرق برانگیخت و معماران بعد، پایه‌های جنبش ملی بزرگ یهودیان یعنی؛ صهیونیسم را بر آن بنا کردند.»^۱

از نظر این نویسنده، عدهٔ قلیلی از یهودیان بر این عقیده بودند که با تشکیل رژیم اسرائیل در سرزمینهای مقدس، زمینه‌ساز ظهور مسیح خواهند بود. از این رو، احساسات یهودیان را برای سرزمین مقدس برانگیختند و ثروتمندان را برای ایجاد آبادیهای یهودینشین، تشویق کردند.

۱- جولیس کرینستون، پیشین، ص ۱۶۴.

در مقابل، عده کثیری از یهودیان، عقیده یاد شده را رد می‌کردند و عقیده داشتند که نجات، تنها از طریق دخالت مستقیم خدا به دست می‌آید، سرعت بخشیدن به دوران رهایی از طریق ایجاد مهاجرنشین‌های یهودی در فلسطین، نقض آشکار شریعت به شمار می‌رود.^۱

در این میان، نباید از نقش استعمارگران در مسأله فلسطین غفلت ورزید. آمریکا، انگلیس و سایر کشورهای اروپایی، در تأسیس این غده سرطانی در قلب کشورهای اسلامی تلاش گسترده‌ای داشتند. اکنون نیز این حمایتها، در ابعاد سیاسی و اقتصادی و تبلیغاتی ادامه دارد؛ برای مثال، آمریکا سالانه حدود چهار میلیارد دلار به صورت کمک بلا عوض در اختیار این رژیم قرار می‌دهد.

یهود: انتظار مسیح علیه السلام و محورهای آن

از برخی تعالیم دین یهود روشن می‌شود که شخص منجی و موعود منتظر، کسی جز حضرت عیسی مسیح علیه السلام نیست و در واقع، این عقیده، یکی از اشتراکات این دین، با مسیحیت می‌باشد. «توماس میشل» در این باره می‌گوید:

«تعالیم انبیا، در برافروختن آتش شوق قیام مسیح در دل‌های قوم عهد عتیق (یهودیان) تأثیر بسزایی داشت؛ خدا قوم خود را در حالت نکبت و ذلت باقی نخواهد گذاشت بلکه خود او کسی را مسح کرده، برای نجات مردم خواهد فرستاد (عنوان «مسیح» از اینجا می‌آید.) از کتابهای نبوت معلوم می‌شود که آرزوی آمدن مسیح برگردد سه محور اساسی می‌چرخید که البته این محورهای سه‌گانه به گونه‌ای مشخص از یکدیگر جدا نشده‌اند:

محور اول: مسیح پسر داوود

برخی از انبیا، مانند حزقیال و ملاکی، اعلام داشتند که خدا بزودی یک مسیح را از نسل داوود برای بازگرداندن شکوه بنی‌اسرائیل خواهد فرستاد. انتظار می‌رود که مسیح یاد شده، قوم خود را از دست حاکمان مشرک رهایی بخشد و قدرت شریعت خدا را برای گروه کوچکی که در زمان تنگی، وفادار و مطیع فرمان خدا باقی خواهند ماند، بسط و اعتلا ارزانی کند. در این سلطنت (یا ملکوت) جدید، عدالت و نیکی به مستمندان و پرستش درست و خالصانه خدا، حکمفرما خواهد بود. خدا نیز از طریق مسیح خویش، بر قوم خود حکومت خواهد کرد.

برخی از انبیا مژده دادند که این سلطنت تنها برای یهود نیست، بلکه همه ملت‌های جهان از آن برخوردار خواهند شد.

محور دوم: بنده خدا

اشعیاى نبى از «بنده خدا» که خواهد آمد، سخن گفته است: وى به دور از هر قدرت نظامى و اقتصادى و هر شکوه ظاهرى و نفوذ کلمه خواهد آمد. همچنین او از روى ايمان و تسليم به اراده خدا، مخالف هر گونه شدت عمل، داراى صبر و بردبارى براى تحمّل دردها و ستمها خواهد بود و با تحمّل بارگناهان قوم، همچون وسیله‌اى براى نجات، عمل خواهد کرد.

محور سوم: پسر انسان

این شخصیت پیچیده، در کتاب دانیال آمده است. آن کتاب، به شیوه ادبی مکاشفات نوشته شده و فهم شیوه مذکور بسیار دشوار است؛ زیرا اشکال و رموز پیچیده و ناآشنایی در آن وجود دارد. ادبیات مکاشفه، به دوره‌ای از تاریخ یهود تعلق دارد که قوم، زیر ستم بود و به همین دلیل، آمال و آرزوهای خود را در قالب اشارات و رموز بیان می‌کرد.

نوشته‌های مکاشفه، از «روز خداوند» سخن می‌گوید و این که خدا برای اصلاح مفاسد و اشرار و رهایی بخشیدن به کسانی که بر ايمان خود استوار مانده‌اند، در جهان وارد عمل می‌شود. به گفته ادبیات مکاشفه، به نشانه فرارسیدن روز خداوند، «پسر انسان» از آسمان فرو خواهد آمد و ملکوت الهی را بر پا خواهد ساخت.

بحران پیش از ظهور از نظر یهود

از نظر یهود، دوران پیش از ظهور، همراه با ستم به قوم بنی اسرائیل خواهد بود. اتمتها در ستم کردن به بنی اسرائیل بر یکدیگر سبقت خواهند گرفت و هر گرفتاری تازه، چنان شدید خواهد بود که گرفتاریهای قبلی را از یادها خواهد برد.

گفته‌های یهود در این باره، قدری خرافه‌گونه است و بعضی از مطالب بیان شده، با افسانه‌های کتب قدیم شباهت بیشتری دارد، هر چند این مطالب مربوط به دوران پیش از ظهور، از کتاب مقدس یعنی تورات اخذ شده است.

جولیوس کریستون می‌گوید:

«پیش از آمدن مسیحا، یک ستون آتش در جهان ظاهر خواهد شد و چهل روز در برابر چشمان اقوام روى زمین، بر پا خواهد بود. آنگاه، مسیحای پادشاه، برای حرکت از مکانی در فردوس به نام «لانه گنجشک» فرمان خواهد یافت. او نخست در ایالت «جلیل» ظاهر خواهد شد؛ زیرا جلیل نخستین

رواق اندیشه ۲۷

۷۰

انتظار موعود در آیین

یهود

۱- توماس میشل، کلام مسیحی، ترجمه حسین توفیقی، مرکز مطالعات و تحقیقات ادیان و مذاهب، قم، ۱۳۷۷، صص ۳۷-۳۸ و نیز در مورد پسر انسان مراجعه کنید به: محمد طی، المهدی المنتظر بین الدین و الفکر البشرى، الغدیر، بیروت، ۱۹۹۹ م، ص ۶۱

ناحیه‌ای بود که به دست رومیان ویران گردید. یک ستاره تابان در آسمان ظاهر خواهد شد و هفت ستاره دیگر، آن را محاصره خواهند کرد. آنها به مدت هفتاد روز، روزی سه بار با آن ستاره تابان خواهند جنگید و هر شب، بلعیده و هر صبح، بیرون افکنده خواهند شد. پس از هفتاد روز، آن ستاره از میان خواهد رفت. مسیحا در ستون آتش مذکور پنهان خواهد شد و به دوازده ماه، نامرئی خواهد بود. سپس وی را به آسمان برده، تاج پادشاهی بر سر او خواهند گذاشت و تمام قدرت و شوکت یک پادشاه را به او عطا خواهند کرد. آنگاه، وی به زمین فرود خواهد آمد و ستون آتش، دوباره مرئی خواهد شد. مسیحا در سراسر عالم معروف خواهد گردید و ملتها، همراه با بسیاری از یهودیان بی ایمان، با او به جنگ برخوانند خواست. سپس جهان به مدت پانزده روز تاریک خواهد شد و جمعی از مردم در آن دوره خواهند مرد.

در سال ۱۷۳ از ششمین هزاره آفرینش جهان (۱۳۱۳ میلادی)، تمام اقوام در رم گرد خواهند آمد و خدا بر آنان باران آتش، تگرگ و سنگ فرو خواهد ریخت و ایشان به استثنای پادشاهانی [۹] که به رم نیامده‌اند، هلاک خواهند شد. این پادشاهان نیز خواهند خواست با مسیحا جنگ کنند و [فرزندان] اسماعیل در محاصره کردن اورشلیم به آنان خواهند پیوست. اما «او که بر آسمان نشسته است، می‌خندد.» بسیاری در پرستش خدا با یهودیان همراه خواهند شد و بدینگونه، خلقت تازه‌ای خواهند یافت؛ زیرا خدا ارواح تازه‌ای برای بازماندگان ایجاد خواهد کرد و آنان را برای ورود به هزاره هفتم آماده خواهد ساخت.»^۱

کیفیت ظهور مصلح یهود

همان طور که گذشت، یکی از اعتقادات یهود، ظهور مصلح در آخرالزمان است. اوست که اخلاق فاسد مردم را تطهیر کرده و اصلاح می‌نماید. یهود منتظرند که قائمی از اولاد داوود پیغمبر علیه السلام ظهور کند؛ به طوری که اگر لبه‌ایش به دعا حرکت کند، تمام امتها نابود شوند و این موعود منتظر، به گمان یهود، همان مسیح است که وعده او به یهود داده شده است.^۲

همچنین، در باب کیفیت ظهور مصلح یهود، در تعالیم این دین، از قول یکی از پیامبرانشان به نام اشعیا چنین آمده است:

«بزودی کسی از اصل و نسب ای داوود خروج، و روح رب بر او حلول می‌کند و روح حکمت و فهم و قدرت و معرفت خوف رب بر او حاکم می‌باشد. او به نفع بیچارگان، حکم به عدل می‌کند و بر آنان

۱- جولوس کریستون، پیشین، صص ۱۱۳-۱۱۲؛ مزامیر، ۲: ۴.

۲- باقر شریف قرشی، زندگانی خاتم الاوصیاء امام مهدی (عج)، ص ۱۳۳.

انصاف می نماید و منافق را نابود می کند و امنیت و آرامش برقرار خواهد کرد؛ به طوری که همه براضی و

در کنار هم زندگی می کنند.^۱

فراوانی نعمت، بعد از ظهور مصلح یهود

یهود معتقد است که بعد از ظهور مصلح، نعمتهای گسترده، همه جای زمین را می گیرد و حیات و زندگی مردم، قرنهای طول می کشد؛ به طوری که قد یک مرد به مقدار دویست ذراع می شود.

نیز معتقدند زمین اسرائیل بزودی نان و قماش می رویند و بوته گندم، مانند درخت خرما در لبنان بلند می شود و بزودی هوا را می وزاند تا آن را آرد خوب و نرم قرار دهد.

و نیز زمین اسرائیل «فطیر» می دهد و هر دانه ای هزار دانه بار می آورد و شراب، فراوان می شود و بوته انگور، حاصل زیاد می آورد و ساختمان اورشلیم به اندازه سه میل ارتفاع پیدا می کند و دربهای آن از لؤلؤ و سنگهای اصیل است که هر ضلع آنها سی ذراع می باشد.

فقر از بین می رود و مردم تندرست می شوند و به فضیلت گرایش پیدا می کنند و عدالت و صداقت و صلح، حاکم می گردد و این زمان است که یهود بر تمام دنیا مسلط می شود و همه امتها برای آن مسیح، تسلیم می شوند و هر فرد یهودی، ۲۸۰۰ نوکر دارد که او را خدمت کنند!^۲

نگاهی به تورات

در ارتباط با جهان آینده، به برخی از آیات تورات استناد شده است. از مجموع این عبارات، این نکته استفاده می شود که از نظر یهود، جنگها و سختیهای فراوانی فرا روی بشر است. عده ای رستگار و عده بیشتری بدبخت و نابود می گردند. اگر چه مشکلات و دشواریهای فراوانی برای قوم یهود و ییروان حقیقی این آیین وجود دارد، اما در نهایت، رستگاری و نجات در انحصار یهودیان خواهد بود. در تورات می خوانیم:

«در آن زمان میکائیل، امیر عظیمی که برای پسران تو ایستاده است، خواهد برخاست و چنان زمان تنگی خواهد شد که از حینتی که امتی به وجود آمده است تا امروز، نبوده و در آن زمان هر یک از قوم تو که در دفتر مکتوب یافت شود، رستگار خواهد شد و بسیاری از آنانی که در خاک زمین خوابیده اند بیدار خواهند شد، اما ایشان به جهت حیات جاودانی و آنان به جهت خجالت و حقارت جاودانی.»^۳

۱- همان، ص ۱۲۲.

۲- همان، ص ۲۴۴؛ البرهان، ج ۱، صص ۳ و ۱۲۹؛ التلمود؛ تاریخه و تعالیمه، صص ۶۰۶-۶۰۶؛ قصة الدیانات، ص ۳۷۶؛ مسیح فی القرآن و التوراة و الانجیل، ص ۵۲۶.

۳- تورات، کتاب دانیال نبی، باب ۱۲ / ۱-۳.

و در جای دیگر از تورات، می‌خوانیم:

«ای امتی که حیا ندارید! فراهم آید و جمع شوید، قبل از آن که حکم نتاج بیاورید و آن روز مثل گاه بگذرد، قبل از آن که حدت خشم خداوند بر شما وارد آید، قبل از آن که روز خشم خداوند بر شما برسد. ای جمیع حلیمان زمین که احکام او را به جا می‌آورید! عدالت را بطلبید و تواضع را بجوید، شاید که در روز خشم خداوند مستور شوید؛ زیرا که غزه متروک می‌شود و آشقلون ویران می‌گردد و اهل آشدود را در وقت ظهر اخراج می‌نمایند و عقرون از ریشه کنده می‌شود. ای بر امت کریتیان که بر ساحل دریا ساکنند. ای کنعان، ای زمین فلسطینیان! کلام خداوند به ضد شماست و من تو را چنان هلاک می‌کنم که کسی در تو ساکن نخواهد بود... و ساحل دریا برای بقیه خاندان یهودا خواهد بود تا در آن بچزند.»^۱

در دنیای آینده و در زمان موعود منتظر، نعمتهای فراوانی روی زمین به وجود خواهد آمد؛ چیزی که قبلاً سابقه نداشته است. البته همان طور که قبلاً بیان گردید، از نظر یهود، این نعمتها فقط برای پیروان یهود خواهد بود.

«و بار دیگر آفتاب در روز، نور تو نخواهد بود و ماه با درخشندگی برای تو نخواهد تابید؛ زیرا که نِهوه نور جاودانی تو و خدایت زیبایی تو خواهد بود.»^۲

«و واقع خواهد شد که هر ذی‌حیات جنبنده‌ای در هر جایی که آن نهر داخل شود، زنده خواهد گشت (شفا خواهد یافت).»^۳

در آن زمان، درختان وادار می‌شوند تا هر ماه میوه آورند و انسان از آن میوه‌ها می‌خورد و شفا می‌یابد:

«و برکنار نهر به این طرف و آن طرف، هر قسم درخت خوراکی خواهد روید که برگهای آن پزمرده نشود و میوه‌های آنها لاینقطع خواهد بود و هر ماه میوه تازه خواهد آورد؛ زیرا که آبش از مقدس جاری می‌شود و میوه آنها برای خوراک و برگهای آنها به جهت علاج خواهد بود.»^۴

همچنین در آن زمان، صلح جاویدان در سراسر طبیعت حکمفرما خواهد شد:

«گرگ با بره سکونت خواهد داشت و پلنگ با بزغاله خواهد خوابید و گوساله و شبر و گاو پرور با هم (خواهند زیست) و طفل کوچک آنها را خواهد راند و گاو بر خرس خواهد چرید و بچه‌های آنها با

۱- همان، کتاب صنفیای نبی، باب ۲/ ۱۷.

۲- همان، کتاب اشعیای نبی، باب ۶۰/ ۱۹.

۳- همان، کتاب حزقیال، باب ۴۷/ ۹.

۴- همان، کتاب حزقیال نبی، باب ۴۷/ ۱۱-۱۲.

هم خواهند خوابید و شیر مثل گاو، گاه خواهد خورد و طفل شیرخواره بر سوراخ مار بازی خواهد کرد
و کودک از شیر باز داشته شده، دست خود را بر لانهٔ افعی خواهد گذاشت.^۱

از نظر تورات، دورانی از صلح پایدار و بی زوال و شادمانی و خرسندی پدید خواهد آمد. در جهان
کنونی، انسان بنایی را می‌سازد و دیگری آن را فرسوده می‌کند. کسی نهالی را می‌نشاند و دیگری
میوهٔ آن را می‌خورد، اما در مورد جهان آینده، چنین می‌خوانیم:

«آنها بنا نخواهند کرد تا دیگری در آن ساکن شود و (درخت) غرس نخواهد کرد تا دیگری (میوهٔ

آن را) بخورد... زحمت بیهوده نخواهند کشید و اولاد به جهت وحشت و اضطراب به دنیا نخواهند
آورد.»^۲

مرکز تحقیقات کامپیوتر علوم اسلامی

رواق اندیشه ۲۷

۷۲

انتظار موعود در آیین

بهد

۱- همان، کتاب اشعیا نبی، باب ۱۱ / ۷۶ و ۸

۲- همان، اشعیا نبی، باب ۲۲ / ۲۲-۲۳؛ راب، دکنر، ا، کهن، گنجینه‌ای از تلمود، ترجمهٔ امیر فریدون گرگانی، زیبا، تهران،
۱۳۵۰، صص ۳۷۰-۳۵۸.